

Banja Luka, januar 2016.

Izdavač
Agencija za razvoj preduzeća *Eda* – Banja Luka

Za izdavača
Zdravko Miović

Dizajn
Nenad Savković

Štampa
GRAFID d. o. o., Banja Luka

Za štampariju
Branislav Ivanković

Tiraž
250

Ova publikacija je izdata uz podršku Švedske. Sadržaji u ovoj publikaciji u potpunosti odražavaju mišljenje autorskog tima Agencije za razvoj preduzeća „Eda“, Banja Luka, i ne mogu se smatrati zvaničnim stavovima Švedske.

Naši razlozi

Tokom realizacije projekta Credo Krajina, usmjerenog na poboljšanje konkurentnosti preduzeća i otvaranje novih radnih mjesta, uvidjeli smo koliko je važna uloga žena u poslovanju industrijskih preduzeća. Iako se smatra da industriju, posebno drvoprerađivačku i metaloprerađivačku, vode muškarci, u praksi se pokazalo da, u značajnom broju preduzeća, žene obavljaju i vode ključne poslove, kao što je upravljanje finansijama, organizacija proizvodnje i rad sa klijentima. Čak i u slučajevima kada ne zauzimaju formalno značajne pozicije, žene obavljaju poslove koji su od suštinske važnosti za firmu. Iskustva, stečena tokom implementacije Razvojnog fonda, pokazuju izuzetnu posvećenost i profesionalnost žena uključenih u realizaciju projekata, tako da nam je bilo najlakše i najsigurnije raditi kad smo kao glavne saradnike sa druge strane imali žene.

Zato ovim izdanjem želimo da pokažemo koliko je važna uloga žene u industriji ovdje i sada, svjesni da ta uloga često ostaje neprimjetna posmatračima izvan preduzeća.

Nastojali smo da predstavimo inspirativne i zanimljive detalje o nekoliko uspješnih žena sa kojima, na našu sreću, sarađujemo. Smatramo svojom velikom privilegijom priliku da s njima sarađujemo i da ih na ovaj način predstavimo.

Tim Ede

„Bolja zastupljenost žena u svim oblastima – u upravi, privredi, ključnim institucijama, kao i pri naporima za izgradnju mira – jeste sine qua non za ostvarenje rodne ravnopravnosti.“

Margot Wallström, ministarka spoljnih poslova Vlade Švedske (Feministička spoljna politika – izvod iz govora ministarke spoljnih poslova Margot Wallström u Institutu za mir Sjedinjenih Država (USIP), Ambasada Švedske, Sarajevo, 5. februar, 2015. godine).

Za radnike prijatelj, pa tek onda poslodavac

ZAH d.o.o. je metaloprerađivačka firma iz Bosanske Krupe osnovana 1997. godine i zapošljava 78 radnika.

Proizvodi preduzeća se koriste u elektro i auto industriji i prodaju se na tržištima zemalja EU.

Azra Huzejrović, personalna šefica

Za uspjeh u poslovanju posebno važnim smatra organizaciju posla i postavljanje prioriteta. Naglašava i značaj odnosa prema poslu, fer i poštenog odnosa prema radnicima, kupcima i dobavljačima.

Kod saradnika posebno cijeni odgovornost, iskrenost, poštovanost i spremnost za timski rad i dogovor. „Poslodavac mora znati cijeniti i nagraditi radnike i obezbijediti platu od koje mogu živjeti.“

Na pitanje koje osobine saradnici izdvajaju kod nje, odgovori su sljedeći:

„Ko tu ženu nema za prijatelja, ima jednu veliku prazninu i u privatnom i u poslovnom životu.“

„Tolerancija, razumijevanje. Teško je u ovakvom vremenu naći takve poslodavce.“

„Komunikativnost, iskrenost, interakcija sa svim radnicima, profesionalnost.“

www.zah-doo.com

LJEPŠA STRANA USPIJEHA
Uspješne žene u privredi

Не истичите себе већ цијели тим

Творница обуће БЕМА д.о.о., Бања Лука, из сектора индустрије коже и обуће, послује 11 година и запошљава 1.250 радника. Производе њасира на домаће и њржишња земаља Европске уније.

Мр Драгана Ђилас, њравница

Смашра да је њолазна основа за успјех у њословању знање које се сњекне кроз образовање, а зајим и вјешшине којима се расњолаже. Вјешшине у великој мјери одређују личносћ човјека и њејову сњособносћ да одјовори на изазове у свакодневном њослу.

„Веома је бишњо да имашје сњособносћ успосњављања добре комуникације и сарадње са радним колеџама и њословним клијеншима.

При шом је важно да шњоком рада не истичешје себе као њојединца, већ да шјежишје њосњизању циља цјелокушњо шњима.

Послодавци данас шњраже сараднике који су сњремни да њреузму шњо више одјоворносћи и нових задашака. Сшњоа је сњособносћ учења, сшњицања нових знања и вјешштина, и шњо не само из обласћи којом се бавишје, веома бишњна за њосњизање успјеха у њослу.“

Код сарадника њосебно цијени одјоворносћ ѡрема њослу, њовјерење и ѡрилаодљивосћ. Смашра да су кључни факшњори за успјешно њословање власшшш раг, орњанизација, сњособносћ ѡрилаодђавања, смањење шњрошкова, убрзавање админисшрашшвних ѡслова и сњособносћ менаџменшја да брзо и ефикасно дјелује у кризним моменшима.

www.bemadoo.com

ЉЕПША СТРАНА УСПЈЕХА
Успјешне жене у привреди

Važni su znanje i timski rad

Privredna komora Republike Srpske zapošljava 27 radnika i predstavlja asocijaciju privrednih subjekata Republike Srpske sa više od 9000 članova.

Ciljevi Komore uključuju stvaranje povoljnog poslovnog okruženja, povećanje konkurentnosti, unapređenje privredne saradnje sa inostranstvom i učešće u razvojnim programima.

Dr Dragica Ristić, direktorica

„Smatram da je za uspjeh u poslovanju najvažnije zadovoljstvo klijenata, u našem slučaju zadovoljstvo naših članova.“
To je bio razlog uvođenja međunarodnih standarda kvaliteta prije 14 godina.

„Naša politika je stalno učenje, razvijanje individualnih i kolektivnih kompetencija, a jedan od ključnih elemenata uspjeha je razmjena znanja i iskustava, ali i spremnost za timski rad, kako kadrova sa izuzetno značajnim iskustvom, tako i mladih, spremnih za povećanje nivoa profesionalnih kompetencija.

Kod saradnika posebno cijenim znanje, odgovornost, stalno učenje i primjenu znanja, sposobost, fleksibilnost i spremnost na timski rad.

Iskreno se nadam da moji saradnici prepoznaju objektivnost i spremnost da iskustvo i znanje koje imam dijelim sa njima, da svakodnevno učestvujem u timskom radu, da ih razumijem i da zajedno rješavamo probleme.“

www.komorars.ba

LJEPŠA STRANA USPIJEHA
Uspjezne žene u Privredi

Искреност и повјерење за успјешно пословање

СПЕКТРА ДМГ д.о.о. је породично предузеће из Бање Луке које успјешно послује у металском сектору преко 15 година.

Предузеће запошљава 52 радника и производе пласира на локално и инострано тржиште (Србија, Црна Гора и земље Европске уније).

Јелена Кеџман, финансијска директорица

Сматра да је за успјех у пословању нарочито важна ујорност, искреност, њачност и квалитет. Код сарадника посебно цијени искреност, јер је за успјешно пословање потребно изградити међусобно повјерење.

Особине које сарадници цијене код ње су директан приступ, сусретљивост и разумијевање. Њен допринос у оснивању и развоју предузећа исиче и суру, власник фирме. Поред иницијативе и учешћа у развоју идеје за оснивање предузећа, налажава да су у периоду његове двогодишње одсушности због болести, њено поштовање и посвећеност били пресудни за остваривање предузећа, које је, упркос тешкоћама, у овом периоду пословало веома успјешно.

Основне вриједности које су СПЕКТРУ ДМГ учиниле успјешном се преносе на наследице, кроз преношење управљачких знања и искуства оснивача њиховим наследицима, како би се обезбидио континуиран развој предузећа.

www.spektradmг.com

Smjelost da idete korak ispred

Mesna industrija „MI-TRIVAS“ d.o.o. iz Prnjavora se bavi preradom mesa i proizvodnjom proizvoda od mesa.

Preduzeće zapošljava 80 radnika, posluje od 2001. godine i proizvode plasira na tržište Bosne i Hercegovine i Srbije.

Jelena Vasić, zamjenica direktora

„Smatram da je zaista bitno istaknuti i promovisati sve važniju ulogu koju žene danas imaju i koju mogu imati u poslovnom okruženju naše sredine. Uloga žene je dugo bila zanemarivana na našem prostoru, možda i kao dio društvenih naslijeđa koja su u jednom periodu imala za posljedicu nedovoljnu obrazovanost, angažovanost i afirmaciju žena u biznisu.“

Za uspjeh u poslovanju smatra da je posebno važno dobro poznavanje okruženja u kojem se nalazite, realan odabir ciljeva, pravilan odabir saradnika i motivisanost.

Osobine i sposobnosti pojedinaca koje smatra vrlo bitnim za uspjeh u poslovanju su: sposobnost predviđanja promjena, smjelost da se ide korak ispred, preduzimljivost, kreativnost, posvećenost i upornost.

Kod saradnika najviše cijeni sposobnost da djeluju u timu, da se prilagođavaju promjenama, da stalno uče i primjenjuju stečeno znanje, dok saradnici kod nje posebno cijene posvećenost, preciznost i preduzimljivost.

trivas@teol.net

Волите посао који радите

МЛАДЕГС ПАК из Прњавора се бави производњом и паковањем прехранбених производа. Предузеће је започело са радом 1988. године са шире запослена радника. Фирма данас запошљава 185 радника и своје производе извози у земље у окружењу.

Маргита Прагљачић
директорка сектора производње

„Најбитнија у послу је љубав према оном што радиш, а онда добар тим. Да би се испрало у раду, неопходна је и добра мотивација, при чему не мислим само на плаћу. Нови пројекти, који укључује нови производ, нове сировине, нове куће, добављаче, понекад и нову опрему, представља веома добру мотивацију. Све то носи нови изазов, нове проблеме, али и нове сигнале, што нас чини јачим у нашем послу. Не треба се плашити посла због очекиваних проблема у раду. Проблеми имају и своју предност јер се из њих много више и брже учи. Рјешавање проблема и тражење нових рјешења је дио раста и развоја. У било којој ситуацији треба остати мирне главе и тражити рјешење, које најчешће дође само од себе.“

Искрена је, критична и самокритична, а исто очекује и од својих сарадника.

Сарадници наглашавају да Маргита њејује тимски рад, да је добар ментор и искрена особа.

www.mladegspak.com

ЉЕПША СТРАНА УСПЈЕХА
Успјешне жене у привреди

Inovacijom do posla

„MAGIC TOUCH” je porodični obrt za proizvodnju prirodne kozmetike.

Proizvodi se prodaju u cijeloj Bosni i Hercegovini putem web-shopa, dok je direktna prodaja zastupljena na području Unsko-sanskog kantona.

Meliha Klopčić Murtić, vlasnica i inovatorica

Dobitnica nekoliko nagrada za inovaciju „ljekovita šećerna pasta za depilaciju” na takmičenjima mladih inovatora u Bosni i Hercegovini i inostranstvu.

„U mojoj djelatnosti je najbitnije da imamo kvalitetne i inovativne proizvode koji su 100% prirodni i lijepo upakovani. Posebno važni za uspjeh u poslovanju su ljudi sa kojima radimo. Uvijek slušamo i istražujemo potrebe kupaca, edukujemo se i na osnovu toga kreiramo recepture koje će dati željene rezultate.”

Smatra da su najvažnije osobine saradnika: povjerenje, tačnost, preciznost, motivisanost i želja za građenjem dobrih poslovnih odnosa. Nastoji da bude prilagodljiva i realna, da se drži dogovora i da sve poslove i aktivnosti koje zavise od nje obavi čak i prije dogovorenog vremena.

www.magictouch.ba

Кључ успеха је у добром фокусирању

ВИТАМИНКА А.Д., Бања Лука, основана је 1947. године и бави се прерадом воћа и поврћа. Зайошљава 206 стално запослених радника, а додатно зайошљава око 200 сезонских радника сваке године. Производе џласира на домаћем и иностраном тржишту (земље Европске уније, САД, Аустралија).

Наташа Ђурђевић
извршна директорица за производњу

„Чврсти темељи успеха су предани, мотивисани и вјешти сарадници. Кључ успеха је фокус иј. одређивање стратегије ије фокусирају средства, вријеме и џажњу како би се постигли најбољи резултати. Нема успеха без дјеловања, сталне промјене и иновација.“

Код сарадника на првом мјесту цијени одговорности у извршавању задатака. Такође сматра да су битне и карактерне и професионалне особине. Од карактерних, џоред одговорности, посебно издваја иницијативу и лојалности, а од професионалних џимски рад, стручности и способности одлучивања.

На џишање које особине сарадници посебно цијене код ње, џим технологија је посебно издвојио следеће особине: одлучности, неопредности, иновативности, самоодустање и снажљивости.

www.vitaminka-kreis.com

Brza reakcija je presudna

VENDOM D.O.O. je metaloprerađivačko preduzeće iz Laktaša koje se od 2008. godine bavi proizvodnjom metalnih kontejnera i konstrukcija te pruža usluge sječenja, savijanja i varenja. Zapošljava 20 radnika i izvozi na tržište Švajcarske, Njemačke i Austrije.

Sandra Đukanović, menadžerica prodaje

Smatra da su brzi odgovor na zahtjeve tržišta i kupaca i praćenje savremenih trendova metalske proizvodnje presudni za uspjeh u poslovanju. Vrijeme za koje odgovorite na zahtjev kupca i cijena koju mu ponudite odlučuje da li radite ili ne, i jedno i drugo rezultat su pregovora.

Kod saradnika posebno cijeni pravovremenost i fleksibilnost. „Pravovremenost dozvoljava i omogućava ispravke eventualnih grešaka. Pored toga, jako je bitna sposobnost prilagođavanja određenim situacijama jer svaki posao je projekat za sebe.“ Naglašava da je svestranost, odnosno obavljanja više zadataka istovremeno, bitna za svaki posao, što je i razlog zbog kojeg voli raditi sa ženama.

Biljana Savić, šefica sektora administracije kod nje posebno cijeni brze odgovore na zahtjeve kupaca i prijateljski odnos sa kolegama.

„Kod nje nema prepreka i kašnjenja kad je posao u pitanju. Nema problema i nerješivih stvari, što i meni olakšava rad.“

www.vendomdoo.com

Препознатљивост је знак успјеха

НАШ ДОМ МБ успјешно послује у Градишци већ 10 година и бави се производњом плочастог, штампаног и еколошког масивног намјештаја који не садржи вјештачке боје. Зайимљава 10 радника и производе пласира на локално и инострано тржиште (Хрватска и Немачка).

Сандра Пезеровић
комерцијална директорица

Обавља низ одговорних послова у предузећу, који обухватају пројектовање, набавку материјала и координацију рада, од производње до испоруке производа крајњем купцу.

„За успјех у пословању је посебно важно добро тржиште, тачност у погледу испуњавања рокова, квалитет и цијена. Дакле, важно је помирићи цијену, квалитет и рокове.“

Код сарадника увијек на првом мјесту цијени стручност, али једнако важна је и искреност. Истиче да је потребно стално усавршавање кадрова кроз стицање нових знања и вјештина, а у складу са тржиштем које захтијева увођење нових производа и процеса рада. Истиче да ће се смањити успјешном ако предузеће посматра прекознајљиво по својим производима. Смањра да је важно поштовање договора, а сарадници истичу њену ујорност, одлучност и снажљивост, наглашавајући да је сарадња са њом угодна и ефикасна.

www.nasdommb.com

ЉЕПША СТРАНА УСПЈЕХА
Успјешне жене у привреди

Bez velikih odricanja nema poslovnog uspjeha

FIKO COMMERC SF D.O.O. iz Cazina se bavi proizvodnjom građevinske limarije, prodajom i uslugama montaže. Preduzeće sljedeće godine slavi 20 godina postojanja i danas ima 43 radnika, od kojih je većina u preduzeću od samog osnivanja. Proizvode plasira na domaće i inostrano tržište (Crna Gora, Albanija, Srbija, zemlje Evropske unije).

Senada Hadžić, vlasnica i zaposlena na administrativnim poslovima

„Uspjeh naše firme i prepoznatljivost na tržištu nastao je velikim radom i odricanjem mojim i moga supruga, ali i zahvaljujući svim zaposlenim bez kojih danas ne bismo bili ono što jesmo.“ Smatra da su zaposleni najveći i najvažniji resurs preduzeća, jer su u pitanju vrhunski majstori obrazovani za svaku vrstu posla na montaži i proizvodnji.

„Da bi osoba bila uspješna u svom radu potrebna su velika odricanja u privatnom životu. Odgoj moje djece i njihovo usmjeravanje na pravi put za mene je veliki uspjeh, kao i uspjeh u radu, jer je u ovim vremenima zaista teško za ženu da bude majka, domaćica i poslovna žena.“ Kod saradnika na poslu i poslovnih partnera posebno cijeni odgovornost u radu, pridržavanje rokova i dogovora i završavanje poslova do kraja, jer „ne volim da se posao radi djelimično ili, ostavlja za sutra.“

Osobine koje saradnici cijene kod nje su jednostavnost, iskrenost, direktnost, iznošenje svog mišljenja i stava, slušanje i razumijevanje sagovornika, učenje i prihvatanje ideja i savjeta za unapređenje posla.

www.fikocomerc.com

LJEPŠA STRANA USPIJHA
Uspjezne žene u privredi

Најризичније је ако не дјелујете

Адриа ММ је породично предузеће из Бање Луке, које производи шјесшенину и кондишорске производе. Зайошљава 23 радника, а ове године обиљежава 25 година пословања. Своје производе иласира у БиХ и земље у региону. Већина радника је зайослена у предузећу од оснивања.

Свјећлана Мићић Андрић, директорица

Сматра да су за успјех у пословању подједнако важни квалитетан, сигуран и конкурентан производ, као и поуздан и уиран тим.

„Код сарадника највише цијеним лојалност, стручност, самоиницијативу, међусобно поштовање и уважавање, које је битно за квалитетну и дуорочну сарадњу. Моју слободно рећи да сарадници цијене сигурност коју им настјојим обезбједиши, вољу да све проблеме и грешке који се јаве, а има их, покушавам с њима ријешити разјовором ирвенствено као иријатељ. Ту сам за раднике без обзира на посао. Покушавам да заједно са њима традим визију и мисију компаније, као што је мој ошац зайочео ирије 25 година.

Мислим да сви зайослени цијене добру организацију и стремност на ризик који увијек постоји, а искрено ја се водим тим да учинити ништа представља вјероватно још већи ризик него ризик дјеловања. Ми заједно дјелујемо, ризикујемо и оствјајемо надам се, и наредних 25 година.“

www.adriam.com

ЉЕПША СТРАНА УСПЈЕХА
Успјешне жене у предузећима

Uspjeh daje novu snagu

Dis Eurostandard d.o.o. iz Prnjavora je metaloprerađivačka firma, koja posluje preko 10 godina sa 95% proizvodnje namijenjene izvozu. Zapošljava 60 radnika i kontinuirano povećava broj zaposlenih.

Tanja Starčević, direktorica

Smatra da je za uspjeh u poslovanju važna odgovornost, predanost i dosljednost, ali i zadovoljstvo u radu.

„Kad su rezultati posla pozitivni, to čovjeku daje snagu za dalji rad, za rješavanje raznih problema na koje nailazi u poslovanju.“ Takođe, važna joj je iskrenost i otvorenost, jer na taj način „dolaze konkretna pitanja, a odlaze konkretni odgovori“.

Kod saradnika posebno cijeni iskrenost, lojalnost i upornost. „Vanjski saradnici, čak i oni koji su se na početku saradnje bunili, prepoznaju da se uvijek mora poštovati red u poslu, da se moraju ispoštovati određene procedure i dogovori. Mislim da zaposleni ipak cijene moju upornost u radu, upornost u dostizanju ciljeva, kao i to što ista pravila važe za sve. Privilegije radnici dobijaju prema svom zalaganju za ovu firmu.“

diseurostandard@blic.net

LJEPŠA STRANA USPIJEHA
Uspješne žene u privredi

Naši razlozi

Nastojali smo da predstavimo inspirativne i zanimljive detalje o nekoliko uspješnih žena sa kojima, na našu sreću, sarađujemo. Smatramo svojom velikom privilegijom priliku da s njima sarađujemo i da ih na ovaj način predstavimo.

Tim Ede

Agencija za razvoj preduzeća *Eda*

Đure Jakšića 11, 78000 Banja Luka, BiH
Telefon: +387 51 300 241, +387 51 319 507
Telefaks: +387 51 318 838
www.edabl.org, eda@edabl.org